

سومین همایش ملی

بانوی که راه اسلام

بزرگداشت حضرت خدیجه

۳۰ دی ماه ۱۴۰۰ ، استان یزد

ISC
Islamic World Science Citation Center

CIVILICA

SID

بررسی عملکرد و نقش حضرت خدیجه (س) در دفاع و حمایت از اسلام و رسول اکرم (ص)

فاطمه محمدزاده^۱

چکیده

قرآن کریم همسران پیامبر اکرم (ص) را به عنوان مادران مومنین و به عنوان الگو معرفی می‌نماید. یکی از رازهای زیبا در زندگی حضرت خدیجه (س) آن بوده که بدون دیدن معجزه‌ای از رسول خدا به ایشان ایمان آورد و در بدو ازدواج خویش بدون هیچ چشم داشتی تمام اموال و بردگان و کنیزان خود را به آن حضرت بخشید. پس از طلوع آفتاب اسلام در عربستان این بانوی بزرگوار نه تنها دست از حمایت خویش برداشت، بلکه مصمم‌تر از قبل به پشتیبانی از اسلام و نبی مکرم اسلام پرداخت. آن بانوی بزرگوار با حمایت همه‌جانبه خود توانست اسلام را از خطر نابودی نجات بدهد. حضرت خدیجه (س) تمام مال و اموال خود را که یک قطب اقتصادی محسوب می‌شد را تماماً در راه اسلام هزینه کرد. به طوری که در زمان ارتحال خود از مال دنیا هیچ چیز نداشت. حضرت خدیجه در طول عمر خود که به عنوان همسر پیامبر اکرم بودند از هیچ تلاشی در پیشبرد اهداف اسلام و یاری رساندن به ایشان، چه از جنبه مادی، معنوی و اخلاقی کوتاهی نکردند. از این حیث می‌توان گفت: آن بانوی بزرگوار اولین شخص و یک شخصیت استثنائی بود که با مال و جان خود همراه رسول خدا این مسیر پر از فراز و نشیب را طی نمود. پس بانوان در جامعه اسلامی با الگوبرداری رفتاری از همسران پیامبران و ائمه اطهار (ع)، بالاخص حضرت خدیجه (س) و فاطمه کبری (س) می‌توانند در صراط مستقیم زندگی دنیوی و اخروی گام برداشته و به سعادت برسند.

کلید واژگان: حضرت خدیجه (س)، دفاع، عملکرد، اسلام، حمایت.

^۱ طلبه سطح سه، رشته تفسیر و علوم قرآنی، مرکز تخصصی حضرت رسول اکرم (ص).

مقدمه

یکی از شاخص‌ترین کارهای حضرت خدیجه (س) آن بود که، آن بانوی بزرگوار بدون دیدن رسالت رسول خدا (ص) به آن بزرگوار اعتماد کرد. در آغازین سال‌های ورود اسلام به شبه جزیره عربستان رسول خدا مورد آزار و اذیت بنی امیه و کفار قریش بود. آنان مکرر ثابت کردند که دشمن سرسخت رسول خدا بوده اند. حضرت ابوطالب و حضرت خدیجه (س) تنها مدافعین آن بزرگوار در آن برهه زمانی بودند. از جمله این موارد می‌توان به حصر در شعب ابی طالب اشاره کرد که نبی خدا به همراه پیروان خود سه سال را با سخت‌ترین شرایط در آنجا سپری کردند. حضرت خدیجه با گذشتن از تمام مال التجاره و ثروت خود و تقدیم نمودن آن در راه اسلام، دین تازه شکوفا شده را از خطر و گزند دشمنان نجات داد. آن بانوی مهربان و ارجمند در تمام دشواری‌ها و کمبودها پا به پای رسول خدا حرکت کرد و تمام دارایی خود را برای احیاء دین تازه متولد شده هزینه ساخت تا اسلام امروز مرهون فداکاری و مدیریت اقتصادی و تربیت الهی ایشان درخشان گردد. این امور والا باعث گردید تا نام ایشان به عنوان یکی از بانوان بهشتی در قرآن کریم به عنوان الگوی حسنه ذکر شود. «إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا» (احزاب، ۳۵) مسلماً خدا برای مردان و زنان مسلمان و مردان و زنان با ایمان، و مردان و زنان عبادت پیشه، و مردان و زنان راستگو و مردان و زنان شکیبا، و مردان و زنان فروتن، و مردان و زنان صدقه دهنده، و مردان و زنان روزه دار، و مردان و زنان حفظ کننده خود از پلیدی‌های جنسی، و مردان و زنانی که بسیار یاد خدا می‌کنند، آموزش و پاداشی بزرگ آماده کرده است. امید است، زنان این سرزمین و تمامی بلاد اسلام با الگوگیری از آن حضرت، اسلام ناب محمدی را در سرتاسر جهان به درخشش وادارند و سعادت‌مندی دو سرای دنیوی و اخروی را به ارمغان گیرند.

قبل از ورود به بحث اصلی، بهتر است با مفاهیم دفاع، حمایت و اسلام آشنا بشویم. واژه دفاع [د] [ع] (مص): ۱. دور کردن از کسی ۲. دفع کردن از کسی ۳. از دستبرد دشمن حفظ کردن (لغت نامه دهخدا) پس دفاع و دفاع کردن یعنی با تمام نیرو و قوای خود در برابر دشمنان ایستادگی می‌شود تا از هدفی مهم پشتیبانی صورت بگیرد.

واژه حمایت [ح] [ی] [ع] (مص): ۱. حمایه. نگاهبانی. پناه. پشتیبانی. یاری. هواداری. تقویت. جانبداری (همان منبع) پس حمایت نیز حفظ و نگهداری از ارزش‌ها و دارایی‌ها می‌باشد. واژه اسلام [ا] [ل] [م]: ۱. تسلیم شدن ۲. فرمان بردن ۳. دینی که محمد بن عبدالله آورد (همان منبع) مفهوم مدنظر در این پژوهش همان دین اسلام می‌باشد که با ورود خود تسلیم و انقیاد در برابر خداوند یگانه را توسط نبی اکرم از همگان خواستار شد.

ولادت حضرت خدیجه

حضرت خدیجه (س) ۱۵ سال قبل از واقعه عام الفیل و ۶۸ سال قبل از هجرت در شهر مکه به دنیا آمده است. (اسد الغابه، ج ۵، ص ۴۳۴) حضرت خدیجه (س) در دوران جاهلیت، بانویی ارجمند در میان قوم خود و معروف به طاهره بوده است. (اعلام النساء، ج ۱، ص ۳۲۶) آن بانو ۱۵ سال قبل از عام الفیل به دنیا آمد و هنگام ازدواج با پیامبر (ص) ۴۰ ساله بود. پدرش خویلد بن اسد بن عبدالعزی بن قسی بن کلاب بن مره بن کعب بن لوی بن غالب بن فهر بن مالک بن نصر بن کنانه... است. مادر خدیجه (س)، فاطمه دختر زائده بن اصم بن هرم بن رواحه بن حجر بن عبد بن معیص بن عامر بن لوی بن غالب بن فهر بن مالک است. (اسد الغابه، ج ۷، ص ۸۰/الطبقات الکبری، ج ۱، ص ۱۳۳) جد اعلائی این بانوی بزرگوار از هر دو والدین خود به حضرت ابراهیم علیه السلام می‌رسد. آن بانوی بزرگوار از شجره طیبه حضرت ابراهیم خلیل الله بوده و این خود بهانه‌ای بر ازدواج مبارک آن دو گوهر بی مثال بشریت و ادامه خلافت الهی ائمه اطهار بر جهانیان بوده است.

حضرت خدیجه (س) در قرآن کریم

آلوسی یکی از مفسران اهل سنت، اگر چه در تفسیر خود همواره فضائل اهل بیت (ع) را نادیده گرفته اما در برخی موارد از انکار این فضائل عاجز مانده است. وی در تفسیر خود و در ذیل آیه «وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ» (آل عمران، آیه ۴۲) و [یاد کنید] هنگامی که فرشتگان گفتند: ای مریم! قطعاً خدا تو را برگزیده و [از همه آلودگی‌های ظاهری و باطنی] پاک ساخته، و بر زنان جهانیان برتری داده است. می‌گوید: «و قیل: المرءة نساء عالمها، فلا یلزم منه أفضلیتها علی فاطمه رضی الله تعالی عنها. وَ یؤیده ما أخرجه ابن عساکر من طریق مقاتل عن الضحاک عن ابن عباس عن النبی (ص) أنه قال: (أربع نسوة سادات عالمهن، مریم بنت عمران، و آسیه بنت مزاحم و خدیجه بنت خویلد و فاطمه بنت محمد (ص) و افضلهن عالماً فاطمه...)» (روح المعانی، ج ۲، ص ۱۴۹-۱۵۰) لازم نمی‌آید از این آیه که حضرت مریم سلام علیها از فاطمه سلام علیها برتر باشد و مؤید این مطلب روایتی است که ابن عساکر از طریق مقاتل و او از ضحاک و او از ابن عباس از پیامبر (ص) نقل کرده که فرمود: چهار زن هستند که بهترین زنان عالیشان بوده‌اند: مریم دختر عمران و آسیه دختر فراحم و خدیجه دختر خویلد و فاطمه دختر محمد (ص) و برتر آنان در عالم فاطمه است... بخشنده‌گی و ایثار بی منت و حمایت بی دریغ آن بانوی بزرگوار در تمام مراحل زندگی از رسول اکرم و اسلام باعث گردید قرآن کریم او را هم ردیف زنان بهشتی و برترین زنان دو عالم قرار دهد.

ازدواج حضرت خدیجه (س)

حضرت خدیجه (س) از آن جایی که صداقت در کار و تجارت پیامبر (ص) را برایش نقل کرده بودند، به ایشان علاقمند شده بود و دنبال راهی می‌گشت تا علاقه و محبت خود را به محمد (ص) نشان دهد. سرانجام دسیه که از دوستان امین و رازدار او بود را به خانه خود دعوت کرد و از او خواست تا نزد

محمد(ص) رود و ضمن اظهار تمایلش به ازدواج با ایشان هر طوری که صلاح می‌داند نظر آن حضرت را به دست آورد. دسیه، محمد(ص) را در حالی دید که از طواف کعبه برمی‌گشت. بعد از احوال‌پرسی از ایشان پرسید: ای محمد چرا ازدواج نمی‌کنی؟ آن حضرت فرمود: با دست خالی که نمی‌شود ازدواج کرد. او فکری کرد و گفت: اگر کسی را به تو معرفی کنم که از نظر جاه و جمال و شرف همتای توست و سرمایه زیادی هم داشته باشد آیا حاضری با او ازدواج کنی؟ محمد(ص) با کمی تأمل فرمودند: تا چه کسی باشد؟ دسیه گفت: خدیجه! محمد(ص) اندیشمندانه پرسید: مگر ایشان ازدواج می‌کند؟ شنیده‌ام خیلی‌ها به خواستگاری ایشان رفته‌اند، اما به همه جواب رد داده است. اگر ایشان راضی باشد من موافقم. دسیه به سرعت به خانه خدیجه(س) برگشت و از رضایت و علاقه حضرت محمد(ص) جهت ازدواج با او خبر داد. (الروضة الفیحاء فی اعلام النساء، ج ۱، ص ۴۳) ابن عباس مهریه حضرت خدیجه را دوازده اوقیه (هر اوقیه را چهل درهم شرعی گویند.) ذکر کرده است. (طبقات الکبری، ج ۸، ص ۱۰) پس از تعیین مهریه عقد جاری شده خدیجه(س) از آن تاریخ رسماً همسر حضرت محمد(ص) گردید. حضرت خدیجه با نور الهی و ایمان عمیق که در قلب خود داشت با دارا بودن آن همه ثروت و مکتب پیامبر اکرم را به دلیل این که فردی امین و صادق بود، برای ادامه زندگی انتخاب نمود و از همان آغاز مسیر به اطرافیان ثابت کرد که ثروت در برابر ایمان ناچیز است و آن چه برای انسان مهم است تقرب الهی و سعادت اخروی می‌باشد.

خدیجه جهادگر بزرگ سرزمین مکه

حضرت خدیجه قطعاً یکی از مصادیق جهاداً کبیراً در قرآن کریم است. «فَلَا تُطْعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهٖ جِهَادًا كَبِيرًا» (آیه ۵۲ سوره فرقان) پس کافران را [که انتظار دارند از ابلاغ وحی باز ایستی،] فرمان مبر و به وسیله این [قرآن] با آنان جهاد [ی فرهنگی و تبلیغی] کن. حضرت خدیجه(س) چند روز بعد از ازدواج با رسول اکرم(ص) تمام اموالش را به رسول خدا بخشید تا آن حضرت هر طور که مصلحت می‌داند آن را هزینه نماید. خدیجه(س) چند روز بعد از ازدواج نزد عمویش ورقه بن نوفل رفت و گفت: اموال را بگیر و برو خدمت محمد و به او بگو این اموال خدیجه است که به تو هدیه کرده است تا به هر گونه که بخواهی در آن‌ها تصرف کنی و هر چه غلام و کنیز و ثروت و ملک دارم را نیز به او ببخش. ورقه بن نوفل نیز کنار کعبه آمد و بین زمزم و مقام ابراهیم ایستاد و با صدای بلند گفت: ای مردم عرب! خدیجه شما را شاهد می‌گیرد بر این که او خود و همه ثروت خود از غلامان، کنیزان، املاک، دام‌ها، مهریه و هدایایش را به محمد بخشیده است و همه آن هدایا را محمد پذیرفته است و این کار خدیجه به خاطر علاقه و محبتی است که به محمد دارد. او شما را در این باره گواه گرفته و شما هم گواهی دهید. (بحارالانوار، ج ۱۶، ص ۷۵ - ۷۷) بانوی اول اسلام با انفاق تمام اموالش و حمایت تمام جانبه می‌خواهد به زنان ما بفهماند که مسیر اصلی در زندگی رضایت خداوند است و لاغیر. اگر در زندگی دچار مشکلات و دشواری‌ها شدید، نا امید نشوید و با توکل به امدادهای الهی مسیر را ادامه بدهید که خداوند همواره با صابران است.

خدیجه بخشنده ترین زن عرب

حضرت خدیجه (س) هنگام ازدواج با پیامبر (ص) عرض نمود: «أنا و مالی و جَواری و جَمیع ما أَمَلکَ بَینَ یَدَیکَ وَ فِی حُکْمِکَ، لا أَمْنَعُکَ مِنْهُ شَیْئاً» (بحار الانوار، ج ۱۶، ص ۵۵، باب ۵) خودم و اموالم در خدمت شما هستیم و تمام چیزهایی که متعلق به من است در اختیار تو و تحت فرمان تو است. من هرگز مانع از تصرف تو در اموالم نمی شوم. پیامبر (ص) از ثروت خدیجه برای گسترش اسلام استفاده نمود در دوران اقامت اجباری و تحریم اقتصادی سه ساله مسلمانان در شعب ابوطالب حضرت خدیجه (س) تمام دارایی خود را در اختیار شعب نشینان قرار داد و سبب نجات مسلمانان شد. (سیر اعلام النبلاء، ج ۱، ص ۱۱۶)

حمایت خدیجه از همسر خود

أَنَّ خَدِیجَةَ لَمَّا تَزَوَّجَ بِهَا رَسُولَ اللَّهِ (ص) هَجَرْتَهَا نِسْوَةَ مَكَّةَ فَكُنَّ لَا يَدْخُلْنَ عَلَيْهَا وَ لَا يَسْلَمَنَّ عَلَيْهَا وَ لَا يَتَرَكْنَ أَمْرًا تَدْخُلُ عَلَيْهَا... (امالی صدوق، ص ۵۹۳) بعد از ازدواج پیامبر (ص) با خدیجه، زنان مکه یکباره از خدیجه کناره گیری نموده نه خودشان به خانه خدیجه رفتند و نه به زنان دیگر اجازه دیدار با او را می دادند. پس حضرت خدیجه زنان را گرد آورد و گفت: شنیده ام شوهران شما بر من خرده می گیرند که چرا با محمد وصلت کرده ام؟ اینک از شما می پرسم: آیا مانند محمد در جمال، خوش رفتاری، خصلت های پسندیده، فضل و شرف در اصل و نسب در مکه و غیر آن سراغ دارید؟! وقتی که رسالت پیامبر، آشکارا شد، سخت ترین و دردناک ترین مراحل زندگی پیامبر و خانواده اش شروع گردید. در این دوره خصوصاً سال های آغازین بعثت خدیجه (س) و علی (ع) به شدت تحت فشار قرار داشتند و گاهی خطر کشته شدن پیامبر (ص) را نیز احساس می کردند. لذا همیشه این دو نفر همراه آن حضرت بودند و همه خطرات را به جان و دل می پذیرفتند. در ایام حج، روزی پیامبر اکرم بالای کوه صفا رفت و با صدایی بلند به مردم خطاب کرد: ای مردم! من پیامبر خدایم. آن گاه به کوه مروه رفت و باز سه بار مطلب خود را با صدای بلند به گوش مردم رساند. جاهلان عرب هر یک سنگی برداشته به دنبال حضرت به راه افتادند. ابوجهل نیز سنگی برداشت و به دنبال حضرت افتاد و آن را پرتاب کرد که به پیشانی آن حضرت خورد و خون بر صورت رسول خدا (ص) جاری شد. پیامبر به کوه ابوقیس (کوهی در شهر مکه و روبروی رکن حجرالاسود مسجد الحرام) رفت و مشرکان نیز در پی او روانه شدند. در این بین شخصی خود را به علی علیه السلام رساند و گفت: پیامبر را کشتند. حضرت گریست و با شتاب خود را به خدیجه (س) رساند و او را از این خبر وحشتناک مطلع کرد. خدیجه (س) نیز به شدت غمگین و منقلب شد چنان که نتوانست بر خود مسلط شود و اشک بر گونه هایش جاری گشت. (تاریخ طبری، ج ۲، ص ۲۰۸) آنان هر دو برای یافتن پیامبر در حالی که گریان و نگران بودند همه جا را جست و جو می کردند اما پیامبر را نیافتند. در این هنگام جبرئیل بر پیامبر نازل شد و فرمود: «ملائکه از گریه خدیجه به گریه درآمدند او را بخواه و سلامش برسان و به او بگو خدا بر تو سلام می رساند و او را به خانه ای در بهشت که از نور زینت شده است، بشارت ده». علی علیه السلام و خدیجه (س) هم چنان به دنبال پیامبر (ص) می گشتند تا این که آن حضرت را با صورتی خونین یافتند و به

خانه آوردند. کفار قریش که مطلع شدند پیامبر به خانه آمده در پی آن‌ها به راه افتادند تا به خانه خدیجه (س) رسیدند و شروع به سنگ‌پرانی به خانه نمودند. خدیجه از خانه بیرون آمد و خطاب به آنان فرمود: آیا شرم نمی‌کنید خانه زنی را که نجیب‌ترین قوم شماست، سنگ‌باران می‌کنید؟ آیا از خدا نمی‌ترسید؟ بعد از سخنان خدیجه کفار شرم کرده از مقابل خانه خدیجه پراکنده شدند. رسول (ص) در این هنگام، پیام جبرئیل را به خدیجه (س) رساند و فرمود: ای خدیجه جبرئیل نزد من آمد و گفت: به خدیجه از طرف پروردگارش سلام برسان. خدیجه (س) در جواب گفت: **ان الله هو السلام و منه السلام و علی جبرئیل السلام** (مستدرک حاکم، ج ۳، ص ۱۸۵) خدا سلام است و سلام از اوست، و بر جبرئیل سلام باد.

خانه‌ی پر برکت

حضرت خدیجه (س) بخشنده‌ترین زن زمان خود شناخته می‌شد. خانه‌اش قبل از ظهور اسلام، پناهگاه فقرا و مستمندان و محل رفت و آمد نیازمندان و از راه ماندگان بود. (اعلام النساء، ج ۱، ص ۳۲۶) آن بانوی بزرگوار چه قبل از اسلام و چه بعد از پیدایش اسلام، همواره به حمایت از مستمندان و تهیدستان می‌پرداختند. چنانچه پس از ازدواج خود، تمام ثروتش را در اختیار رسول اکرم قرار دادند تا به هر نحو و شیوه‌ای که نیاز است، هزینه گردد.

حمایت علنی و محکم حضرت خدیجه (س) از پیامبر (ص)

حضرت خدیجه در تمام دوران کنار رسول خدا بود و برای تبلیغ دین اسلام از هیچ تلاشی فرو گذار نبودند به طوری که نقل است: عقیف کنده از یمن به مکه آمده بود و برای عباس بن عبدالمطلب چند شیشه عطر آورده بود سراغ او را گرفت، گفتند: که وی در جلوی خانه کعبه نشسته است. وی به آن‌جا رفت. عباس را دید و عطرها را به او داد. عقیف در این هنگام مردی زیباروی و مشکین موی را دید که از راه رسید و بی آن‌که توجهی به بزرگان قریش کند در آستانه مسجدالحرام ایستاد و نگاهی به آسمان انداخت و آن‌وقت آستین‌هایش را بالا زد و بعد در کنار چاه زمزم با آبِ دلو، دست و رویش را شست و سرو پای خود را مسح کرد و سپس پا به مسجدالحرام گذاشت. در همین هنگام زنی با عجله پدیدار شد و به دنبالش یک جوان درشت هیکل و استخوانی و برومند وارد مسجدالحرام شدند. آن‌ها ایستادند این سه نفر با ترتیب شگفت‌انگیزی به قیام و قعود و رکوع و سجود پرداختند. عقیف از عباس پرسید: این‌ها کیستند؟ این‌ها در این‌جا چکار می‌کنند؟ عباس گفت: آن مرد برادرزاده‌ام محمد بن عبدالله و این زن خدیجه است و آن جوان هم پسر برادرم ابوطالب است. اسمش علی می‌باشد. محمد دین جدیدی آورده و این دو نفر هم به دینش ایمان آورده‌اند. عقیف گفت: ای کاش من چهارمین نفرشان بودم. (سیر اعلام النبلاء، ج ۱، ص ۴۶۳)

حامی اسلام و قرآن

حضرت خدیجه بزرگترین قطب اقتصادی اسلام بوده است. از همین رو پیامبر (ص) فرمودند: «ایدتنی علی دین الله و اعانتنی علیه بمالها...» (سفینه البحار، ج ۱، ص ۳۸۱) خدیجه (س) مرا بر دین خدا یاری نمود و با مالش به کمک شتافت.

حامی مؤمنین در شعب ابی طالب

حضرت خدیجه (س) در محاصره سه سال شعب ابی طالب از هیچ کمک و یاری به رسول خدا و یارانش دریغ نوزید. ایشان برای رساندن مواد غذایی به شعب ابی طالب، حکیم بن حزام برادرزاده خود را استخدام کرد. روزی حکیم بن حزام همراه غلام خود مقداری گندم به شعب می برد که در بین راه با ابوجهل رو به رو شد. ابوجهل به او گفت: آیا آذوقه را برای بنی هاشم می بری؟ نمی گذارم از این جا بروی تا تو را در مکه رسوا کنم. ابوالبختری، برادر ابوجهل، سر رسید و به ابوجهل گفت: آذوقه مال عمه اش خدیجه است آیا نمی گذاری مال خدیجه را نزدش ببرد. (السیره النبویه، ص ۲۲۱) علامه مجلسی در ماجرای محاصره شعب ابی طالب نقل می کند: «وانفق ابوطالب و خدیجه جمیع مالهما» ابوطالب و خدیجه (س) همه اموال خود را برای حفظ اسلام انفاق کردند. (بحار الانوار، ج ۱۹، ص ۱۶) ثروت خدیجه (س) چنان تأثیری در پیشبرد اسلام داشت که انفاق اموال ایشان هم طراز شمشیر علی علیه السلام قرار می گیرد. اسلام در آغاز ورودش بر اثر اخلاق نیک پیامبر (ص) مجاهدت و شمشیر علی علیه السلام و اموال و ایثار حضرت خدیجه (س) تحکیم و گسترش یافت. پیامبر (ص) همیشه از اثرات ارزشمندی که اموال خدیجه (س) در پیشبرد اسلام داشته به نیکی یاد می کرد و می فرمود: «ما نفعنی مال قط مثل ما نفعنی مال خدیجه (س)» هیچ ثروتی به اندازه ثروت خدیجه برای من سودمند نبود. (همان منبع)

حامی پیامبر اکرم

رسول خدا در حدیثی استثنائی به نقش بزرگ مادر بزرگ امامان (ع) یعنی حضرت خدیجه (س) این گونه اشاره فرمودند: «ما قام ولا استقام دینی إلا بشیئین؛ مال خدیجه و سیف علی بن ابی طالب» (شجره طوبی، ج ۲، ص ۲۳۳) دین اسلام به واسطه ثروت خدیجه و جنگ های علی بن ابی طالب سر پا شد. رسول خدا در تمجید همسر باوفای خود حضرت خدیجه فرمود: «و این مثل خدیجه صدقتنی حین کذبنی الناس» (مناقب خوارزمی، ص ۳۵۰) کجا مثل خدیجه یافت می شود؟ روزی که همه مردم مرا دروغگو خواندند، او مرا راستگو خواند. می توان از این سخن رسول خدا نتیجه گرفت که اولین حامی ایشان در این مسیر پر خطر کسی نبود جز بانوی بزرگ اسلام حضرت خدیجه (س) که با رشادت ها و فداکاری های خویش دین اسلام را نجات دادند.

بهترین زنان عالم

روزی پیامبر اسلام (ص) چهار خط روی زمین کشید و فرمود: آیا می دانید این خطوط چه هستند؟ گفتند: نه یا رسول الله. خدا و رسولش بهتر می دانند. فرمود: «أفضل نساء أهل الجنة، خدیجه بنت خویلد و

فاطمه بنت محمد، و آسیه بنت مُزاحِمِ امرأه فرعون و مریم بنت عمران» (اعلام النساء، ج ۱، ص ۳۷۱) بهترین زنان بهشت خدیجه (س) دختر خویلد، فاطمه دختر محمد (ص)، آسیه دختر مزاحم همسر فرعون و مریم دختر عمران هستند.

بهترین همسر رسول الله (ص)

در کتاب صحیح بخاری و مسلم، از عایشه آمده که گفت: «من بر هیچ زنی از زنان پیامبر (ص) حسادت نورزیدم، چنان که بر خدیجه حسادت ورزیدم، در حالی که من او را ندیده بودم. پیامبر (ص) زیاد از او یاد می کرد و همواره گوسفندان زیادی قربانی می کرد و سپس آن را برای دوستان خدیجه (س) می فرستاد. من به پیامبر (ص) گفتم: گویا در دنیا به جز خدیجه کس دیگری نبوده است! پس پیامبر (ص) فرمود: او همسر دوست داشتنی من و زنی با خرد و عاقل بود و مرا از او فرزند بود. (همان منبع، ص ۳۷)

برترین زنان عالم

پیامبر (ص) هیچ یک از همسرانش را هم چون حضرت خدیجه (س) ستایش نکرد. حضرت، خدیجه (س) را این چنین ستود که همراه با فاطمه (س)، برترین زنان بهشت اند و چهار نفر سرور بانوانند که خدیجه از جمله آنهاست. هم چنین در حدیثی دیگر فرمود: او را بر جویی از جویبارهای بهشت در خانه ای از نی می بینم که بیهودگی و رنج در آن جایی ندارد. (المعجم الکبیر، ج ۲۳، ص ۸، حدیث ۷ - ۴)

مادربزرگ اهل بیت (ع)

حضرت خدیجه (س) اگر چه فضایل متعددی را در طول عمر مبارکش کسب کرده است و لیکن به این فضیلت استثنائی ایشان کمتر توجه شده، ایشان مادربزرگ ائمه (ع) می باشد. فضیلت استثنائی دیگر ایشان این است که در روی کره زمین چه کسی را می توانیم بیابیم که همسرش نورانی ترین و ممتازترین مرد یعنی رأس الخلیق محمد رسول الله (ص) باشد و داماد او حضرت علی علیه السلام پیشوای شریف و امام جانهای معنوی و نوادگانش سلاله پاک امامت باشد.

ارتحال حضرت خدیجه (س)

حضرت خدیجه (س) حدود ۲۵ سال با پیامبر اسلام پیامبر (ص) زندگی مشترک داشتند و بعد از کسالت و بیماری از دنیا رفتند. درگذشت حضرت خدیجه برای رسول خدا بسیار گران بود. در مورد تاریخ وفات این بانوی بزرگوار نقل های مختلفی می باشد از جمله این که: پنج سال قبل از بعثت، چهار سال قبل از بعثت، سه سال قبل از هجرت و سه سال قبل از معراج. اما معروف این است که خدیجه (س) در ۶۵ سالگی و در دهم ماه رمضان سال دهم بعثت بعد از نماز صبح چشم از دنیا فرو بست. (السیره النبویه، ج ۲، ص ۱۳۲)

بعد از رحلت حضرت خدیجه (س) پیامبر (ص) بر بالینش نشسته بود و در فراقش می گریست. ناگهان جبرئیل در حالی که کفنی از بهشت به همراه آورده بود، نازل شد و عرض کرد: «یا رسول الله خداوند به تو سلام می رساند و می فرماید: خدیجه اموالش را در راه ما صرف کرد و ما سزاوارتریم که کفنش را بر عهده بگیریم.» پیامبر خدا (ص) شخصاً خدیجه (س) را غسل داد، حنوط کرد و با پارچه ای که جبرئیل از طرف

خداوند برای خدیجه (س) آورده بود، کفن نمود. و در قبرستان معلاه (قبرستان بنی هاشم) تشییع کردند. پیامبر (ص) در حالی که اشک از چشمانش جاری بود، وارد قبر شد و در آن خوابید. (سیره اعلام النبلاء، ج ۲، ص ۱۱) و برای خدیجه (س) دعا کرد و با دستان خویش آن بانوی طاهره را به دل خاک سپرد. آن سال رسول خدا با فاصله اندک دو تن از یاران و همراهان قدرتمند خود ابوطالب و خدیجه کبری را از دست دادند. به همین دلیل دچار حزن و اندوه بسیاری شدند و آن سال را عام الحزن نام نهادند.

نتیجه گیری

از مباحث مذکور می توان چنین نتیجه گرفت که حضرت خدیجه (س) با عشق راستین و پاک خود و با ایمانی که به رسول خدا و در راس آن به خداوند متعال داشت بدون هیچ تردید و چشمداشتی به دعوت او لبیک گفت، و در این مسیر پر از فراز و نشیب تمام اموال و ثروت خود را به پیامبر هدیه کرد تا آن حضرت با غنای مالی به دست آمده اش، آسوده تر در ترویج دین اسلام گام بردارد. ثروت با برکت خدیجه چراغ های کم فروغ اسلام را روشن تر و دل یتیمان و بدهکاران و بینوایان را شاد ساخت. آن بانوی بزرگ همه اموال خود را برای حفظ اسلام و محاصره شدگان شعب ابی طالب انفاق کرد. اخلاق و رفتار حضرت خدیجه باعث گردید، رسول خدا احترام خاصی به ایشان قائل شده و تا حیات آن بانو، هیچ همسر دیگری را به عقد و ازدواج خود در نیاورند. پس از وفات آن بانوی کریمه همواره رسول خدا با نیکی از او یاد می کرد و در فراقش اشک می ریخت و همواره از بخشندگی و ایثار ایشان با عظمت و بزرگی یاد می کرد. پس چه خوب است که ما نیز با الگو برداری از مفاهیم دینی حضرت خدیجه در جوانب مادی، معنوی، تربیتی و اخلاقی در زندگی خود، مسیر راستین را کشف کرده و در پیشرفت اسلام چه در جامعه کوچک تر یعنی خانواده و چه در جوامع بزرگ تر بشری تاثیر گذار باشیم.

منابع

• قرآن کریم

۱. آلوسی، محمود بن عبدالله، (۱۴۰۵ق)، روح المعانی، بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۲. ابن الاثیر، علی بن محمد، (۱۴۱۵ق)، اسد الغابه فی معرفه الصحابه، محقق: معوض، علی محمد، بیروت: دار الکتب العلمیه.
۳. ابن اسعد، محمد، (۱۴۰۵ق)، الطبقات الکبری، بیروت: دار بیروت.
۴. ابن هشام، عبدالملک بن هشام، (بی تا)، السیره النبویه، محقق: عبدالحمید، محمد محی الدین، مصر: مکتبه محمد علی صبیح و اولاده.
۵. حسون، محمد، (۱۳۳۸)، اعلام النساء المومنات، قم: دارالاسوه للطباعه و النشر.
۶. حائری مازندرانی، محمدمهدی، (۱۳۸۵)، شجره طوبی، نجف: منشورات الحیدریه.

۷. حاکم، ابو عبدالله، (۱۴۱۱ق)، **المستدرک علی الصحیحین**، محقق: عبدالقادر عطا، مصطفی، بیروت: دارالکتب العلمیه.
۸. حنفی، موفق بن احمد، (۱۴۱۱ق)، **مناقب خوارزمی**، محقق: محمودی، مالک، بی جا: مؤسسه نشر اسلامی.
۹. خطیب عمری، یاسین، (بی تا)، **الروضه الفیحاء فی اعلام النساء**، بی جا.
۱۰. دهخدا، علی اکبر، (۱۳۷۲)، **لغت نامه دهخدا**، تهران: دانشگاه تهران.
۱۱. ذهبی، محمد بن احمد بن عثمان، (۱۴۰۵ق)، **سیر اعلام النبلاء**، محقق: مجموعه من محققین باشراف الشیخ شعیب الارناووط، بی جا: مؤسسه الرساله.
۱۲. طبری، محمد بن جریر، (۱۴۰۷ق)، **تاریخ الطبری**، بیروت: مؤسسه عزالدین.
۱۳. طبرانی، سلیمان بن احمد، (بی تا)، **المعجم الکبیر**، محقق: السلفی، حمدی بن عبد المجید، قاهره: مکتبه ابن تیمیه.
۱۴. قمی، عباس، (۱۴۱۴ق)، **سفینه البحار**، قم: سازمان اوقاف و امور خیریه، دارالاسوه.
۱۵. مجلسی، محمدباقر، (۱۴۰۴ق)، **بحار الانوار**، مصحح: محمودی، محمدباقر علوی، عبد الزهراء، بیروت: دار الحیاء التراث العربی.